Poſſibile, Poſſibilitas, & Potentia Logica.

Potentia Logica quid ſit, & quomodo ab objectiva differat 6. 66. res dicitur prius poſſibilis logicè, quam objectivè, & hæc potentia fundatur in illa, vel præſupponit eam ibid. poſſibilitas logica dicitur intrinſeca, & remota, objectiva autem dicitur extrinſeca, & proxima ibid. potentia logica, & objectiva non ſunt prorſus eadem 6. 67. quicquid eſt poſſibile objectivè, eſt etiam logicè poſſibile, non tamen è contra ibid. potentia logica non eſt poſſibilitas quædam negativa, ſed poſitiva 6. 68. & 8. 33. res ab æterno ſeipſis intrinſecè dicuntur logicè poſſibiles, & principiativè ab intellectu divino 6. 69. & 8. 30. potentia logica conſiſtere poteſt ſine potentia objectiva 6. 80. in adventu exiſtentiæ rei non deſtruitur, benè tamen potentia objectiva ibid. potentia logica præſcindit tum ab exiſtentia rei, quam ab ejus negatione 6. 106. poſſibile quo ſenſu convertatur cum contingenti, ac etiam de neceſſario dicatur 6. 133.

Potentia activa, & paſſiva.

Potentia dupliciter ſumitur, ut eſt principium operandi, vel patiendi, & ut dividitur contra actum 6. 1. non ſolùm ſecundo modo, ſed etiam primo modo ſumpta ſpectare ad Metaphyſ. poteſt ib. potentia alia activa, alia paſſiva, & quid utraq; 6. 4. variæ ejus acceptiones in ratione principii activi, vel paſſivi ib. & ſeq. earum definitiones declarantur tam phyſicè, quam metaphyſicè 6. 6. quo pacto definitio potentiæ activæ poſſit quoque applicari creativæ 6. 8. quo ſenſu dicant relationem tranſcendentalem ad principiatum 6. 11. & connexionem habeant cum ſuis effectibus poſſibilibus 6. 12. potentia in ratione principii ſufficienter dividitur in activam, & paſſivam 6. 16. quæ, & qualis ſit iſta diviſio 6. 17. potentia reſiſtitiva non conſtituit tertium genus diſtinctum à potentia activa, & paſſiva 6. 19. an detur potentia, quæ ſit purè activa, & quæ ſit purè paſſiva 6. 20. membra iſtius diviſionis poſſunt coincidere materialiter, non formaliter 6. 21. quo ſenſu debeat intelligi potentiæ paſſivæ naturali correſpondere activam 6. 23 potentia paſſiva triplex, in quam, in qua, & ex qua 6. 24. item naturalis, violenta, vel neutra ib. cur hæc diviſio aſſignetur potentiæ paſſivæ, non activę ib. potentia neutra neceſſariò debet admitti 6. 24. item alia eſt naturalis, alia ſupernaturalis 6. 25.

Datur in creaturis potentia obedientialis paſſiva, quę propriè conſtituitur per ordinem ad primum efficiens 6. 25. ad ejus exercitium non ſufficit concurſus generalis, ſed requiritur ſpecialis ib. unde potentia obedientialis paſſiva reducitur ad paſſivam ſupernaturalem 6. 26. & materialiter coincidit cum potentia receptiva naturali ib. talis potentia paſſiva in ordine ad formas ſupernaturales dici debet naturalis, in ordine verò ad agens ſupernaturalis, & obedientialis 6. 27. potentia obedientialis non tollit violentiam à rebus 6. 139.

Potentia activa dividitur in naturalem, quæ eſt principium agendi cum determinatione ad unum, & liberam, quæ eſt principium agendi cum indifferentia 6. 28. item in naturalem, & ſupernaturalem, ac in naturalem, & acquiſitam ib. præter potentiam obedientialem paſſivam, activa quoque debet admitti 6. 29. non tamen in quolibet ad quodlibet ib. neque entitativè diverſa à potentia activa naturali, aut quidpiam ei realiter ſuperadditum 6. 27. & 31. falſum eſt, potentiam obedientialem, ſive activam, ſive paſſivam in ſola negatione conſiſtere, quatenus ſcilicet creatura potentiæ activæ Dei non reſiſtit 6. 32. non eodem modo dicuntur creaturæ poſſibiles in potentia obedientiali ad Deum, ſicut exiſtentes 6. ib. potentia activa alia cum motu, alia ſine motu 6. 123.

Potentia ſubjectiva, & objectiva.

Potentia rurſus dividitur in ſubjectivam, & objectivam 6. 63. quid ſit potentia ſubjectiva & actus ei correſpondens, ac ejus conditiones, quod dicitur eſſe in potentia ſubjectiva, 6. 64 coincidit cum paſſiva ib. quid ſit potentia objectiva, & actus ei correſpondens, & conditiones ejus, quod dicitur eſſe in potentia objectiva 6. 65. quomodo potentia objectiva differat à Logica 6. 66. hæc ſemper præſupponitur illi ib. non ſunt eadem potentia 6. 67. in productione rei potentia objectiva recedit ib. hæc non eſt aliqua potentia in ſe realis 6. 68. quo ſenſu ens in potentia objectiva dici poſſit ens reale, & poſitivum ib. & 8. 46. quo item ſenſu poſſibilitas objectiva fundetur ſuper eſſe cognitum rerum 6. 69. res extrinſecè dicuntur poſſibiles objectivè à divina omnipotentia ib. potentia objectiva quantum ad id reale, quod dicit in re, non eſt diverſa à potentia activa agentis ibid. Scotus non fuit hujus vocabuli inventor ib. qualem relationem ad actum importet potentia objectiva, & qualiter dicatur actuari 6. 70. potentiam objectivam ſic explicatam probatur debere dari 6. 71. & ſeq. etiam apud Ariſt. 6. 74. quo pacto potentia objectiva poſſit materialiter cum ſubjectiva coincidere 6. 75. potentia objectiva, & res in potentia objectiva non ſunt idem 6. 107.

Præciſio, & præſcindere.

Præciſio formalis non datur ſine objectiva 2. 10. & 6. 302. quid dicat præciſio ſuperioris ab inferiori 2. 26. non eſt ſeparatio phyſica, & realis, ſed intentionalis tantum 2. 27. præciſio entis quo pacto fiat à Deo, & à creatura 2. 43. quid interſit inter præciſionem perfectam, & imperfectam alicujus conceptus 2. 47. perfecta præciſio reddit conceptum præciſum perfecte unum ib. præciſio ſuperioris ab inferiori non eſt ſecundum rem, ſed per intellectum 2. 49. quando præciſio ſit mutua, & non mutua 2. 50. ad perfectam præciſionem opus non eſt, rationem præciſam non includi in eo, à quo abſtrahitur 2. 59. præciſio perfecta unius conceptus ab alio arguit compoſitionem eorum 2. 161. Quid ſit præciſio formalis, & objectiva 6. 292. objectiva duplex ib. præter præciſiones formales dari quoque debent objectivæ 6. 293. nedum ex vi formalis diſtinctionis, ſed etiam rationis ratiocinatæ 6. 298. præſertim in divinis negari nequeunt 6. 299. ſenſus non præſcindit, ſed intellectus 6. 300. & 301. per actus intuitivos diſtinctio, vel præciſio rationis fieri nequit 6. 316. benè tamen attingere poteſt intuitiva cognitio diſtinctionem formalem ex natura rei 6. 319. quid requiratur, ut aliqua potentia præſcindere dicatur 6. 321.

Prædicatum, & Prædicatio.

Prædicatio formalis, & identica quomodo differant 2. 193. prædicatum univocum non ſemper univocè prædicatur, & in quid 2. 196. prædicatio identica eſt certiſſima, ſed ad ſcientiam inepta 3 53. quicquid eſſentialiter prædicatur de ente reali, debet eſſe reale 2. 258.

Prædicamentum.

Prædicamentum continet ſolùm res limitatas 1. 130. Deus non eſt in prædicamento 2. 132.

Principium.

Principia ſcientiarum alia ſunt univerſalia, alia particularia 1. 52. principia communia Metaph. quomodo demonſtrationem ingrediantur 1. 56. notitia primorum principiorum non eſt nobis congenita, ſed de novo acquiritur 3. 9. & 10. principia prima duplicis generis 3. 10. & 29. ad acquirendam notitiam primorum principiorum ſufficit ſimplex notitia terminorum 3. 11. notitia principiorum complexa pendet ex incompleta terminorum 3. 17. quo pacto dicantur naturaliter nota ib. circa principia non omninò prima ponendus eſt habitus in intellectu 3. 30. talis habitus non eſt nobis innatus, ſed acquiſitus 3. 32. circa principia omninò prima non eſt neceſſarius 3. 33. quare ponatur habitus circa concluſiones, & non circa prima principia 3. 34. quo pacto etiam circa prima omninò principia admitti poſſit habitus 3. 37. & hìc non eſſet innatus, ſed actibus noſtris acquiſitus 3. 38. habitus principiorum cum dicitur intellectus 3. 43. habitus principiorum practicorum, & ſpeculativorum inter ſe ſpecie diſtinguuntur 3. 45. immò & habitus diverſorum principiorum ſpeculativorum ib.

Qualis ſit primitas primi principii 3. 47. & 58. quodnam ſit primum principium ib. & num. 52. ejus conditiones ex Ariſtot. 3. 52. diſcrimen inter primum principium, & primam propoſitionem ib. neceſſe eſt idem eſſe vel non eſſe, non eſt diverſum principium ab illo, impoſſibile eſt idem &c. 3. 54. in primo non continentur virtualiter, & immediatè omnes veritates 3. 62. in ſua communitate manens invalidum eſt ad peculiarem paſſionem demonſtrandam ib. quomodo convincendus, qui negat primum principium 3. 64. principia quædam prima cur nobis primò nota etiamſi ex terminis univerſalibus conſtantia 5. 244.

Prioritas, & prius.

Alia temporis, alia naturæ, & hæc duplex, poſitiva, vel privativa 6. 122.

Privatio.

Privatio, quo pacto dicatur dari à parte rei 2. 275. & 281. nequit tamen dici ens reale negativum 2. ib. & 278. privatio, ut ſic, nullam dicit perfectionem 5. 47. quantum eſt de ſe præcedit

dit formam in ſubjecto 5. 96. eſt negatio in ſubjecto apto 5. 116. quomodo differat à negatione ib. privatio ſecundùm genus non ponit imperfectionem in ſubjecto privato 5. 322. privationes, ſpecie diſtinguuntur per habitus 5. 328.

Propoſitio.

Propoſitio per ſe non convertitur 2. 191. propoſitio illa Scoti, intellectus certus de uno conceptu, & dubius de duobus longo ſermone examinatur 2. n 6. & ſeq. quid requiratur ad propoſitionem per ſe notam 3. 19. propoſitio identica eſt certiſſima, ſed ad ſcientiam inepta 3. 53. propoſitio omnium prima quęnam ſit 3. 52. quid requiratur ad veritatem propoſitionis à parte rei 2. 282.

Proprium, & Proprietas.

Proprietatis veræ conditiones quatuor 4. 1. ſuo identificantur ſubjecto ib. & ab ipſo ex natura rei formaliter diſtinguitur 4. 9. & 12. quo ſenſu dicatur cauſari à ſubjecto 4. 14. non eſt in rigore accidens 4. 15. non tamen conſtituit ſubjectum in eſſe quidditativo 4. 41. nulla vera proprietas realiter, & phyſicè cauſatur à ſubjecto 5. 61.

Q

Quidditas.

Quidditas quomodo differat ab eſſentia 3. 3. & 6. 221. quidditas rei ſenſibilis quo pacto ſit objectum intellectus noſtri pro ſtatu iſto 5. 220.

R

Res.

Res, & ens ſunt ſynonima 4. 25. nomen rei variè accipitur ib. non eſt affectio entis 4. 26. ſolet apud Formaliſtas ſumi tripliciter 6. 160. accipi etiam ſolet, ut diſtinguitur à modo rei ib. & demum accipitur, ut diſtinguitur contra realitatem, & Formalitatem ibid. quid propriè ſit res, ut contra realitatem ſecernitur ib. Rei alia notabilis acceptio 6. 178. ad rationem rei quid ſufficiat 6. 201.

Realitas.

Realitas objectiva, & ſubjectiva in ſenſu quorundam Scotiſtarum rejicitur 2. 70. & 97. nulla poteſt aſſignari realitas contrahibilis, quæ non ſit potentialis, & generica 2. 97. quid ſit realitas, ut contra rem diſtinguitur 6. 161. & 162. ſingulis realitatibus propria non correſpondet exiſtentia 6. 161. 162. 180. & 8. 174. realitas generica, ut præcedit differentialem, eſt verè potentia is ad illam, & perfectibilis per eam 8. 197.

Reduplicatio.

Reduplicationis vis quænam ſit 2. 91. diverſo modo ſit in prædicatis tranſcendentibus, & prædicamentalibus ib.

Relatio, vel Reſpectus.

Non datur conceptus relationis univocus præſcindens à relatione reali, & rationis 2. 266. ex proprio conceptu non ſolùm dicit *ad*, ſed etiam *in*, ib. relatio creata propriam dicit bonitatem, ſi realiter diſtinguitur ab extremis 5. 285. an ſecundum eam poſſit movere appetitum noſtrum ib. nullus reſpectus ſuum præcedit terminum, immò ſubſequitur 6. 40. quomodo reſpectus intrinſecùs adveniens diſtinguatur à reſpectu extrinſecus adveniente 6. 48. reſpectus productionis, & eductionis pertinent ad prædicamentum ad aliquid, non autem actionis ib. ſi quandoque reſpectus extrinſecus adveniens neceſſariò conſequitur extrema, eſt neceſſitas ab extrinſeco proveniens, non ex natura terminorum 6. 50. implicat dari relationes fundamentum, vel terminum præcedentes 6. 55. relativa licèt ſint ſimul natura, tamen unum poteſt eſſe prius alio prioritate originis ib. inditium realis diſtinctionis, vel identitatis relationis cum fundamento 6. 57. quæ relationes repugnent in eadem natura 6. 183.

S

Sapientia.

Quid ſit, & ejus conditiones 1. 68. & 69. quo pacto à ſcientia diſtinguatur ib. & 4. 46.

Scientia, & Scire.

Scientiæ diviſio in Phyſicam, Metaph. & Math. non eſt neceſſaria, & ex natura rei deducta 1. 3. ſcientia non probat, ſed ſupponit ſuum ſubjectum eſſe 1. 48. in quo differat à Sapientia 1. 69. ſcientiæ diviſio per practicum, & ſpeculativum qualiter intelligenda 1. 72. quo ſenſu dicatur ſcientia ſuam ſumere unitatem ab objecto 1. 79.

Senſus.

Senſus pręſcindere non valet, benè tamen intellectus 6. 300 & 301. non poteſt facere univerſale 6. 320. cur præſcindere non dicatur 6. 321.

Simplex, & Simplicitas.

Simplicitas divina non oritur immediatè ex Dei independentia, ſed ex infirmitate 2. 133. & 6. 234. differunt ſummè ſimplex, & ſimpliciter ſimplex 2. 46.

Singulare, & Singularitas.

Singularitas non impedit abſtractionem conceptus communis a ſingulari 2. 98. quo pacto quod eſt de ſe ſingulare poſſit concipi ſub ratione univerſalis conceptu inadęquato 2. 102. ſingulare ſenſibile vagum eſt primum cognitum primitate originis 5. 241. & de hoc loquitur Ariſt. in proœm. Phyſ. 5. 243. à ſingulari vago ſit poſteà deſcenſus ad ſignatum ib.

Species.

Species una quomodo concurrere poſſit ad conſtitutionem alterius 5. 183. ſpecies ſpecialiſſima quo pacto dicatur à Scoto primum cognitum primitate originis 5. 241.

Subalternatio.

In quo conſiſtat, & ejus conditiones 1. 76.

Subjectum.

Conditiones ſubjecti ſcientię tres 1. 23. definitio ſubjecti ſcientiæ à Scoto tradita quomodo intelligenda 1. 47. ſubjecti principia alia complexa, alia incomplexa 3. 1. quodlibet habere debet principia ſaltem complexa non autem incomplexa 3. 2. objectum in ſcientia non attenditur penes majorem conceptus communitatem, ſed ex ſcopo illius facultatis 2. 264.

Subſtantia.

Diviſio ſubſtantiæ in materialem, & immaterialem an ſit Phyſica, vel Metaph. vel mixta 1. 16. & 49. quo pacto fiat à Met. 1. 51. alia completa, alia incompleta 2. 217. quo pacto id debeat intelligi 2. 226. materia, & forma dici poſſunt ſubſtantiæ completæ metaphyſicè, licet non phyſicè 2. 227.

Subſtantiæ materiales.

Subſtantiæ materiales cur nequeant immediatè ſui ſpeciem producere in intellectu conjuncto 5. 223. quo pacto dicantur potentia intelligibiles, & non in actu 5 230.

Subſtantiæ ſeparatæ, vide Intelligentiæ.

Subſtantiæ ſeparatæ cur nequeant immediati ſui ſpeciem imprimere in intellectu conjuncto 5. 223.

Superius.

Superius quo pacto inferiora contineat implicitè 2. 49. ſuperius præſcindit ab inferioribus, non è contra 2. 50. incluſio inferioris in ſuperiori quot modis intelligi poſſit 2. 54 ſuperius, & inferius non diſtinguuntur tantum penes modum concipiendi explicitum, vel implicitum, ſed penes formalitates objectivas 2. 55. inferiorum confuſio in ſuperiori nequit eſſe actualis, ſed tantùm potencialis 2. 57. identitas ſuperioris cum inferiori eſt inadęquata 2. 92. prędicatio ſuperioris tranſcendentis de inferiori non eſt omninò ex natura rei 2. 94. non poteſt ſuperiori ad inferiora determinari per modum ſolius explicationis, ſed etiam compoſitionis, & additionis 2. 172. proprium eſt gradus ſuperioris pręſcindere à modis, & differentiis contrahentibus 2. 220.

T

Theologia.

Quomodo Theologia differat à Metaphyſ. 1. 1. quare Theologia ſit practica 1. 70.

Terminus.

Termini communes pertinent ad Metaphyſicam 1. 52.

Tranſcendens, & Tranſcendentia.

Tranſcendentia quid dicat 2. 26. & 109. & 131. & tranſcendentia prædicata ſunt ejuſdem rationis in Deo, & creatura 2. 35. quo pacto veſtigentur via inquiſitionis Metaph. ib. ad tranſcedentiam ſufficit quod ens in omnibus includatur vel eſſentialiter, vel ſaltem per realem identitatem 2. 109. & 4. 19. prædicata tranſcendentia ſex numerari ſolent 4. 20. ſed re vera ſunt tantùm quatuor 4. 27

V

Veritas, & Verum.

Veritas alia in eſſendo, alia in repręſentando 5. 121. datur nedum in intellectu, ſed etiam in rebus 5. 124. & quidem formaliter, & per denominationem intrinſecam 5. 127. veritas rei diſtinguitur à veritate cognitionis 5. 130. omnibus rebus

bus

tus convenit, ut paſſio adæquata entis 5. 131. quo pacto ab Ariſtot. verum dicatur eſſe tantum in mente 5. 132. & quomodo etiam de non ente dicatur 5. 137. dicit quid reale, & non ſolam relationem rationis 5.140. nec ſolam negationem entis ficti, vel apparentis 5. 142. licet per relationem explicetur, tamen ſecundùm ſe præſcindit ab abſoluto, & reſpectivo 5. 146. eſt quidpiam enti formaliter ſuperadditum 5. 145. unde antecedenter ad illud ens eſt verum dumtaxat fundamentaliter 5. 150. & licèt tunc verè cognoſcatur, non tamen ſub ratione veri 5. 151. non benè explicatur veritas per conformitatem ad divinas ideas 5. 154. nec etiam veritas entis creati benè ſic explicatur 5. 156. quo pacto admitti poſſit hic modus veritatis, ut proprius entis creati 5. 158. nec etiam benè explicatur per conformitatē rei ad ſua principia intrinſeca 5. 159. benè explicatur per conformitatem rei ad intellectum aptitudinalem 5. 161. verum non eſt propriè objectum intellectus 5. 17. & 163. hęc conformitas ſumi debet in ordine ad quemcumque intellectum tam divinum, quàm creatum 5. 165. & potius ſpeculativum, quàm practicum 5. 167. num ſit reſpectus realis, vel rationis 5. 168. veritas in rebus eſt inæqualis 5. 189. quomodo præſertim ſit inæqualis 5. 190. & 193. veritas propria artificiatorum conſiſtit in conformitate rei ad ideam artificis 5. 205. Veritas non eſt ratio formalis conſtitutiva objecti intellectus ſed potius conditio conſequens, vel concomitans illud 4. 17. & 5. 163

Veritas cognitionis.

Veritas cognitionis, & rei conveniunt univocè in ratione veritatis 5. 176. & veritas cognitionis eſt ſpecies veritatis contradiſtincta à veritate rei 5. 177. veritas in uno ſenſu prius dicitur de veritate cognitionis 5. 178. in alio de veritate rei 5. 179. quæ analogia verſetur inter veritatem rei, & cognitionis 5. 180. cui prius fuerit impoſitum veritatis nomen 5. 181

Virtus, & Vitium.

Virtus, & Vitium in quo formaliter conſiſtant 5. 318. vitia extrema eidem virtuti oppoſita non diſtinguuntur ſpecie in genere moris, ſed tantùm in eſſe naturæ ibid.

Unio.

Unio ſola phyſica non ſufficit ad conſtituendum ens per ſe unum 5. 16. Unio non eſt de eſſentia compoſiti, ſed conditio ſimpliciter neceſſaria 5. 58 & 6. 100 non eſt idem, quod unitas compoſiti, ibid. Unio formæ cum ſubjecto non pertinet ad prædicamentum paſſionis, ſed habitus 6. 58

Unitas, & Unum.

Unitas, & multitudo variis modis accipiuntur 5. 6. quo pacto unum, & multa dividant ens 5. 7. unitas alia entitativa, alia quantitativa 5. 11. Unitatis, ac unius varii modi 5. 13. Unum per ſe, & unum per accidens, ac varii eorum modi 5. 14. Unitas totius integralis diverſæ rationis ab unitate totius eſſentialis 5. 15. ex accidente, & ſubſtantia non fit per ſe unum 5. 16. Unitas ſolitudinis conſtituitur per negationem pluralitatis, ſed non eſt paſſio entis 5. 55. unum, & multa dupliciter conſiderari poſſunt 5. 56 & in uno ſenſu opponuntur privativè, & in alio contrariè ib. ſpecies unitatis ſunt poſitivæ 5. 57

Unitas tranſcendentalis.

Unitas tranſcendentalis eſt paſſio entis adæquata 5. 1. ſola unitas per ſe eſt paſſio entis 2. 25. non importat adæquatè unitatem ſingularem 5. 29. neque unitatem quantitativam 5. 32. non importat aliquam realitatem communem omnibus unitatibus 5. 34. ſed abſtrahitur ab omni realitate determinatæ unitatis inadæquatè ſumpta 5. 35. formaliter apponitur diviſioni 5. 41. formaliter importat aliquid poſitivum 5. 43 ens ex ſua ratione formali, & intrinſeca non eſt unum 5. 45. unitas dicit perfectionem ſimpliciter 5. 46. eſt proxima ratio fundandi quaſdam relationes reales 5. 48. quo pacto univerſaliter explicari poſſit per indiviſionem 5. 56. poſitivum; quod unitas importat, eſt enti ſuperadditum 5. 59. ſolùm in obliquo dicit negationem diviſionis 5. 62. hoc poſitivum non eſt ab ente realiter diſtinctum 5. 63. nec ſola ratione 5. 65. ſed media diſtinctione, quę ſit formalis actualis, vel ſaltem virtualis 5. 70. hoc poſitivum non eſt identitas rei ad ſeipſam 5. 72. nec determinata entis natura 5. 73. eſt ens realiter, & identicè tantùm, non formaliter 5. 80. unum differt ab ente etiam penes conceptus objectivos 5. 82 ens non eſt de ſe formaliter unum, ſed per quid additum 5. 45. & 86. 87. & ſeq. unitas benè exprimitur per negationem, & quare 5. 93. & eſt negatio tam diviſionis, quàm multitudinis 5. 94. eſt tamen primariò negatio diviſionis, & ſecundariò multitudinis ibid. & eſt negatio diviſionis in ſe, non autem à ſe 5. 100. quia explicari non debet per negationem impoſſibilem 5. 101. diviſio ab alio non intrat conceptum unitatis 5. 103. ſed comitatur eam, ut ejus paſſio 5. 105. & hæc diviſio ſumi debet, nedum pro ſola diſtinctione, ſed etiam pro ipſa diviſione 5. 107. qualis ſit indiviſio in ſe, per quam explicatur unitas 5. 112. quo pacto negatio, per quam explicatur unitas, ſit privatio 5. 116. quo pacto ſit negatio 5. 117. an re vera talis negatio ex natura rei ſequatur unitatem 5. 119. conceptus unitatis juxta id, quod à parte rei importat, præſcindit ab abſoluto, & reſpectivo 5. 120

Unitas proportionalis.

Unitas proportionalis quomodo explicetur à Thomiſtis 2. 17. non ſufficit ad contradictjonem, neque ad medium ſyllogiſticum 2. 21.

Unitas formalis, & univerſalis.

Unitas univerſalis ſumi poteſt multipliciter 5. 37

Unitas numerica, & individualis.

Unitas numeralis non eſt ipſa unitas tranſcendens 5. 24

Unum per ſe, & per accidens.

Ad unum per ſe conſtituendum non ſufficit ſola unio phyſica 5. 16. neque ut ſit ex rebus ejuſdem prædicamenti 5. 18. neque ratio actus, & potentiæ, utcunque 5. 19. neque quod ejus partes habeant proportionem adinvicem 5. 22. in quo conſiſtat per ſe unitas entis 5. 23. & 24. ab uno per ſe, & per accidens conceptus communis unitatis præſcindi nequit 5. 25. unitas ſimplicitatis, & compoſitionis ſunt ſpecies unitatis per ſe 5. 27.

Univerſale, & Univerſalitas.

Univerſale reale quo pacto differat ab univerſali logico 2. 85. univerſalitas in gradibus prædicamentalibus importat conceptus adæquatos, in tranſcendentibus inadæquatos 2. 102. univerſale aliud eſſentiale, aliud accidentale 2. 197

Univocum, & Univocatio.

Univocum, vel univocatio triplex 2. 106. quatuor univocationis gradus explicantur ibid. Univocatio rurſus duplex ibid. & 124. univocatio non conſiſtit in indiviſibili ib. & 120. non eſt de ratione Univocationis, ut ſic, quod gradus communis æqualiter participetur ab inferioribus 2. 108. & 116. & 121 univocatio in gradu imperfecto ſtat cum analogia 2. 106. & 118. & 120. definitionis univocorum intelligentia traditur 2. 121. quinam conceptus propriè dicatur univocus 2. 121. eſſentia univoci conſiſtit in indiviſibili, non tamen ejus univocatio 2. 138. ei quod eſt ſimpliciter tale & ſecundùm quid tale, nihil eſt commune univocum 2. 261. univocum prædicatum, & univocè prædicari differunt 2. 196 & 197

Voluntas.

Voluntas poteſt efficere ens rationis 2. 246. & objectis ſuo modo præſtare eſſe intentionale ibidem, & 248 duplicem habet potentiam ad oppoſita, unam manifeſtam, alteram immanifeſtam 6. 187

INDEX

INDEX DISPUTATIONUM, QUÆSTIONUM, ET ARTICULORUM

Prioris Tomi Metaphyſicæ.

DISPUTATIO I.

Prooemialis in Metaphyſicam.

Quæſt. 1. De ſphæra Metaphyſicæ ſpeculationis an verſetur circa omnia Entia in ſpeciali, vel tantum in univerſali. pag. 1.
Quæſt. 2. De adæquato Metaphyſicæ objecto. 6
Quæſt. 3. De Metaphyſicæ muneribus, & Privilegiis. 14
Quæſt. 4. De natura & qualitate Metaphyſicæ. 19

DISPUTATIO II.

De natura Entis.

Quæſt. 1. An Ens habeat conceptum unum tam formalem, quàm obiectivum. 25
Quæſt. 2. An coneptus Entis ſit unus, nedum reſpectu ſubſtantiæ, & accidentis, ſed etiam Dei & Creaturæ. 34
Quæſt. 3. An conceptus Entis ſit perfectè unus, & præciſus. 39
Quæſt. 4. An conceptus Entis ſit ex natura rei antè Intellectum præciſus & diſtinctus ab inferioribus 44
Artic. 1. Reſpectu ſubſtantiæ & accidentis conceptus entis eſt ex natura rei actualiter præciſus, non tamen reſpectu Dei & Craturæ. 44
Artic. 2. Quæ fuerit Scoti ſententia circa præciſionem, & realitatem conceptus entis. 51
Quæſt. 5. An conceptus entis ſit æquivocus, vel univocus, aut analogus Deo, & Creaturæ, ſubſtantiæ, & accidenti. 54
Artic. 1. Ens reale eſſe analogum univocum ad Deum & creaturam, ſubſtantiam, & accidens. 55
Artic. 2. Argumenta contra analogam entis univocationem diſſolvuntur. 60
Quæſt. 6. Quomodo & per euidens ad inferiora contrahatur, ac determinetur, num per differentias, vel modos intrinſecos. 66
Artic. 1. De modis intrinſecis, ac extrinſecis. 67
Artic. 2. Ens ad Deum & Creaturam per modos intrinſecos determinatur, ad ſubſtantiam verò & accidens per differentias. 70
Quæſt. 7. An Ens ſit de eſſentia omnium, ita ut in cujuſque formali & quidditativo conceptu includatur. 74
Artic. 1. Reſolutio quæſiti. ibid.
Artic. 2. Objectionum ſolutio. 79
Quæſt. 8. An præter ens tranſcendens, deſignandum ſit Ens completum à modis, ac differentiis perfectè præſcindens. 83
Quæſt. 9. An detur Ens abſtrahens ab ente reali, & rationis poſitivo & negativo. 87
Artic. 1. Nonnulla de ente rationis recoluntur ex Logica ibid.
Artic. 2. Non datur Ens præſcindens à reali, & rationis, quod ſit univocum ad illa. 92
Artic. 3. Non datur Ens præſcindens à poſitivo & negativo eis univocum.

DISPUTATIO III.

De principiis Entis.

Quæſt. 1. Num Ens, ut ſic aliqua habeat principia, & quæ. 99
Quæſt. 2. An prima principia complexa ſint nobis naturaliter nota. 101
Quæſt. 3. An detur habitus primorum pincipiorum ex eorum notitia genitus. 104
Quæſt. 4. Quodnam ſit principium complexum omnium primum, & firmiſſimum, atque notiſſimum. 108

DISPUTATIO IV.

De proprietatibus, ſeu paſſionibus Entis in communi.

Quæſt. 1. An Ens habeat veras, reales, & poſitivas affectiones. 112
Quæſt. 2. Quæ & quot ſint paſſiones Entis. 116
Quæſt. 3. An paſſiones Entis habeant inter ſe aliquam diſtinctionem, & ordinem. 119
Quæſt. 4. An paſſiones Entis poſſint de ipſo demonſtrari, & quomodo. 121

DISPUTATIO V.

De paſſionibus ſimplicibus Entis, ſcilicet, unitate, veritate, & bonitate.

Quæſt. 1. An unitas ſit vera & adæquata paſſio entis. 124.
Quæſt. 2. Quotuplex ſit in rebus Unitas, & quænam ſit paſſio Entis. 127
Quæſt. 3. A quibus unitatibus ſumatur conceptus unitatis tranſcendentalis. 130
Quæſt. 4. An unitas ſuperaddat Enti ſolam negationem diviſionis, vel potiùs quid poſitivum aliquo pacto ab ipſo diſtinctum. 133
Artic. 1. Unitas importat formaliter poſitivum Enti ſuperadditum, & ſolum conſequenter negationem. ibid.
Artic. 2. Quod Enti addit unum, nec eſt realiter, nec ratione ab ipſo diſtinctum, ſed media quadam diſtinctione. 139
Artic. 3. Argumenta in oppoſitum ſolvuntur. 142
Quæſt. 5. An Unitas benè explicetur per negationem, & qualis ſit iſta negatio. 147
Quæſt. 6. De Veritate, An detur veritas in rebus diſtincta à veritate cognitionis, quæ ſit paſſio entis, & quid ſit. 154
Artic. 1. Datur veritas in rebus diſtincta à veritate repræſentativa, quæ eſt paſſio adæquata entis. 154
Artic. 2. Veritas dicit quid reale poſitivum ab ipſo ente formaliter diſtinctum. 158
Artic. 3. Quomodo explicari debeat poſitivum, quod dicit veritas, per conformitatem. 162
Quæſt. 7. An veritas univocè dicatur de veritate rei, & cognitionis, vel potiùs æquivocè, aut ſaltem cum aliqua analogia. 169
Quæſt. 8. Quid ſit falſitas, quo pacto ſit in realis, & veritati opponatur. 174
Quæſt. 9. Unde ſubrepat falſitas, & proveniat difficultas in veritate invenienda, & quæ dicantur nota nobis, & nota natura. 178
Artic. 1. Difficultas in aſſequenda veritate non ex parte rerum, ſed intellectus noſtri præcisè ſpectanda. 178
Artic. 2. Reſolvitur quæſitum de notioribus nobis, & natura. 185
Quæſt. 10 De Bonitate. Quæ bonitas ſit paſſio entis, & in quo formaliter conſiſtat. 189
Artic. 1. Reſolutio quæſiti. 191
Artic. 2. Proponuntur, & ſolvuntur objecta. 197
Quæſt. 11. An Bonitas prædeclarata verè ſit paſſio entis, adeo ut cum ipſo convertatur. 199

Quæſt. 12.

Quæſt.12. De diviſionibus, & gradibus Bonitatis. 204
Quæſt.13. Quid ſit malum, & quomodo Bono oppoſitum. 208
Artic.1 Malum univerſaliter in privatione Boni formaliter conſiſtere. 209
Artic.2. Proponuntur, ac diluuntur objecta. 212
Quæſt.ult. De diviſionibus mali, & cauſis ejus. 218

DISPUTATIO VI.

De paſſionibus Entis complexis, Actu, & Potentia; Neceſſario, & Contingenti: eodem & diverſo.

Quæſt.1. DE potentia activa, & paſſiva, ut ſpectant ad Metaphyſicum. 222
Artic.1. Quid ſit potentia activa, & paſſiva. 223
Artic.2. Diviſionum potentiæ in ratione principii in activam, & paſſivam eſſe ſufficientem. 226
Artic.3. Variæ ſubdiviſiones potentiæ activæ, & paſſivæ. 229
Artic.4. De Actione, & Paſſione. 234
Artic.5. Examinatur doctrina cujuſdam Recentioris Scotiſtæ de actione, & Paſſione. 238
Artic.6. Quomodo Actio, & Paſſio diſtinguantur. 242
Quæſt.2. De potentia ſubjectiva, & objectiva, ubi etiam de potentia Logica. 244
Quæſt.3. De actu primo, & ſecundo, formali, ac entitativo. 249
Quæſt.4. De Potentia, & actu ſubſtantiali. 252
Quæſt.5. De Oppoſitione, & Prioritate actus ad potentiam. 255
Quæſt.6. De Neceſſario, & Contingenti. 258
Artic.1. An neceſſaria habeant cauſam ſui eſſe. ibid.
Artic.2. De rerum Contingentia, an ſit, quid ſit, unde oriatur, & quomodo rebus conveniat. 265
Quæſt.7. De eodem, & diverſo; quid, & quotuplex ſit identitas, & diſtinctio. 269
Artic.1. De natura identitatis, & diſtinctionis ut ſic. 269
Artic.2 De numero identitatum, & diſtinctionum. 273
Artic.3. Cenſura aliarum opinionum. 277
Quæſt.8. De natura identitatis, ac diſtinctionis realis. 284
Quæſt.9. De natura identitatis, ac diſtinctionis eſſentialis. 286
Quæſt.10. De natura identitatis, & diſtinctionis modalis. 289
Quæſt.11. De natura identitatis, & diſtinctionis formalis, ejuſque utilitate. 292
Artic.1. Reſolutio Quæſtionis. 294
Artic.2. Argumenta in oppoſitum ſoluta. 298
Quæſt.12. De natura identitatis, & diſtinctionis virtualis, ejuſque utilitate. 305
Quæſt.13. De identitate, & diſtinctione rationis quid ſit, & quotuplex. 309
Quæſt.14. De identitate, & diſtinctione rationis ratiocinantis. 312
Quæſt.15. De identitate, & diſtinctione rationis ratiocinatæ. 317
Artic.1. Quid ſit iſta diſtinctio, nec ipſam cum formali coincidere. 317
Artic.2. De fundamento hujuſmodi diſtinctionis eam ſecernente à diſtinctione rationis ratiocinantis. 322
Artic.3. An hæc diſtinctio ſufficiat ad contradictoria componenda. 325
Quæſt.16. Num præter præciſiones formales etiam objectivæ ſint admittendæ. 327
Artic.1. Præter formales præciſiones dari quoque objectivas. 327
Artic.2 Argumenta non præſcindentium diluuntur. 332
Quæſt.17. & ult. An per actus intuitivos fieri poſſit præciſio, ſeu diſtinctio rationis. 336

DISPU

DISPUTATIONES

In duodecim Ariſtotelis Stagiritæ Libros

METAPHYSICORUM.

PARS PRIOR.

DISPUTATIO PROŒMIALIS

In Metaphyſicam.

1 *POſtremo loco explicandam aggredimur eam Philoſophiæ partem, quæ frequentiori nomine Metaphyſica nuncupatur, & ut cæteris nobilitate præſtat, ita honoratioribus titulis præ omnibus inſignita, ac decorata eſt; appellari enim ſolet ſimpliciter, & abſolutè, ac veluti per antonomaſiam Philoſophia, vel prima Philoſophia, & univerſalis Philoſophia; rurſus naturalis Theologia, Scientia divina ſupernaturalis Philoſophia; Sapientia denique ac Domina, & Regina ſcientiarum; his, & conſimilibus nominibus eam dignatur Ariſtotel. pluribus in locis 1. Metaph. cap 1. & 2. & 4. Metaph. tex. 5. & libr. 6. tex. 3 & libr. 11. capit. 11. cap. 6. & alibi frequenter; quæ quidem nomina ex objectis, & materia, circa quam facultas hæc occupatur, ſortita eſt, ut conſtat diſcurrenti per ſingula? ratione enim objecti principalis dicitur ſupernaturalis Philoſophia, & naturalis Theologia, ac divina Scientia, quia de Deo ſermonem inſtituit, quantum naturali lumini fas eſt, ac cæteris Intelligentiis ſeparatis, & in hoc differt à Sacra Theologia, quæ de Deo, & Angelis loquitur juxta revelationem ſupernaturaliter factam; ratione verò objecti adæquati dicitur univerſalis Philoſophia, quia in rationibus communiſſimis verſatur ver. grat. entis, & aliorum traſcendentium rebus materialibus, ac immaterialibus communium; & eadem ratione Sapientia vocatur, & prima Philoſophia. Scientiarum denique omnium Regina, & caput, eo quia res altiſſimas, cauſas primas, principiaque prima, ac ampliſſima contemplatur, ex quibus aliarum ſcientiarum principia pendent; Ratione tandem objecti tum principalis, tum adæquati, communi nomine Metaphyſica dicitur, quod ex Scot. in Prolog. qu. 9. Metaph. eſt Græcum nomen ex* Meta *compoſitum, quod ſignificat trans, ſive ultra, aut poſt, vel ſupra, quaſi ſit facultas res phyſicas in ſuperioribus tomis traditas excedens, vel tranſcendens; quia tractat de Deo, & intelligentiis, quæ ſunt abſtracta per eſſentiam, ac de ente, aliiſque rationibus tranſcendentibus, quæ ſunt abſtracta (ut aiunt) per indifferentiam, ratione cujus abſtractionis hæc omnia rerum omnium phyſicarum ordinem ſuperant, & in altiori rerum gradu conſtituuntur. In hac autem facultate tradenda non præmittimus, ut in aliis obſervavimus libris, expoſitionem textus Ariſtot. eo quia ampliſſimam, & exactiſſimam habeamus expoſitionem textualem in 12. Met. libros Doctoris noſtri, quæ quidem an genuina ſit ejus, vel potius Antonii Andreæ ex ejuſdem doctrina compilata, ut quidam contendunt Scotiſtæ, parum curamus; nobis ſat erit, quod Scotiſmum redoleat, ſitque conformis doctrinæ, quam Doctor tradidit in quatuor libr. Sent. & quodlibetis, ad cujus trutinam cætera ejus opera non adeò certa examinari debent; cùm qua etiam cautione recipimus quæſtiones ejus in Metaphyſicam contextas, quamvis enim de illis minus dubitetur in noſtra ſchola, num ſint Scoticæ, quàm de Commentariis; quia tamen multa ſparſim continent contraria his, quæ docet in libr. Sentent. irrefragabilem, & firmam in ſchola ſubtilium auctoritatem facere non debent. Immò in hoc opere nedum textus expoſitionem miſſam facimus, in litera Doctoris à Lectore videndam, ſed etiam quæſtiones illas merè textuales, quas veteres Metaphyſici circa textus eplicationem movent, ut v.g. in primo libro, an viſus faciat magis ſcire, quam alius ſenſus; an prudentia ſit in brutis; an ex experimentis generetur ars &c. Has, inquam, & conſimiles quæſtiones data opera dimittemus, tum quia propriè ad Metaphyſicam non attinent, tum quia ſuis propriis locis in præcedentibus tomis reſolutæ fuerunt, tum tandem quia, quæ non fuerunt alibi diſcuſſæ, apud Doctorem ipſum videri poßunt, alioſque Scotiſtas, qui Metaphyſicam ſcripſerunt. Quæſtiones igitur merè metaphyſicas tractabimus à Diſput. proœmiali inchoantes, ubi de natura Metaph. e us objecto, ac muneribus diſputari ſolet, quam quatuor abſolvemus Quæſtionibus.*

QUÆSTIO PRIMA.

De Sphara Metaphyſica ſpeculationis, an verſetur circa omnia entia in ſpeciali, vel tantùm in univerſali.

2 NOn poſſumus adæquatum Metaphyſicæ objectum, quod in præſenti quæſtione veſtigamus, adinvenire, niſi prius latitudinem Metaphiſicæ contemplationis perſcrutemur, cùm enim apud omnes in confeſſo ſit, Metaphyſicam de omnibus rebus tractare, & de omni ente in univerſum, & hac ratione dici ſcientiam univerſalem, ut Ariſt. docuit 1. Met.cap. 2. & 4. Met.ab initio, dubitatur, an conſiderare teneatur entia omnia in ſpeciali ſecundùm rationes eorum ſpecificas, an ſecundùm rationes univerſales tantùm, ac tranſcendentes, qua in re tres ſunt ſatis famoſæ ſententiæ; duæ extremæ, & una media.

Prima docet Metaphyſicam ad naturas, & quidditates omnium deſcendere etiam in particulari, adeò quod nedum hominis, & equi prædicata communia, ſed etiam particularia conſiderare teneatur, quæ illis primo competunt, quatenus homo eſt, vel equus; cujus potiſſima ratio eſſe videtur, quia ſcientia, quæ tractat de aliquo genere, ut de objecto adæquato, etiam de ſpeciebus ſub illo contentis tractare tenetur ſecundùm rationes earum ſpecificas, ut de Logica, & Philoſophia naturali conſtat, cùm ergo Met. ex communi ferè omnium ſenſu de ente tractet, ut de adæquato ejus objecto; conſequenter de omnibus ejus ſpeciebus partibus ſubjectivis tenetur agere etiam ſecundùm rationes earum ſpecificas; nam 1. Poſt. cap. 23. ejuſdem ſcientiæ conſiderare totum, & partes, ideſt genus, & ſpecies, ſeu prædicata univerſalia, & ſpecialia; quod etiam non ſemel inſinuat Ariſt. ipſe ſatis luculenter, nam 1. Met. cap. 2. ait Metaphyſicam eſſe ſcientiam univerſaliſſimam, & de omnibus rebus diſputare; & 4. lib. cap. 1. ſolam Metaphyſicam conſiderare ens omne, & ens inquantum ens ſpeculari, & ſpecies ejus, & ſpecies ſpecierum; & 6. lib. cap. 1. rerum omnium quodquid eſt conſiderare, & lib. 11. cap. 3 inquit Metaph. eſſe ſcientiam entis prout ens univerſaliter, & non ſecundùm partem, & ita paſſim loquitur; qua de cauſa non deſunt graviſſimi Auctores, qui relatæ ſententiæ ſubſcripſerint Ægidius 1. Met. quæſt. 2. Joan. Burid. & Paulus Venet. in Prolog. Met. referente Zerbio 1. Met. qu. 12. Antonius Mirand. lib. 13. de everſione ſingularis certaminis ſect. 6. & 7. Piccolomineus in Manuſcriptis; immò hanc quamplures tuentur etiam ex ſchola noſtra doctiſſimi viri Vigerius, & Bargius q. 1. Prologi exponendo tertiam rationem Scoti contra Philoſophos. Gratianus Brixienſis 2. ſent. d. 3. qu. 1. exponendo ibidem litteram Doctoris pluribus ejuſdem permoti auctoritatibus, nam in 1. d. 2. qu. 2. ait Metaphyſicam conſiderare ad quod genus pertineat linea, & quomodo ſit ſpecies quantitatis à ſuperficie, & à corpore diſtincta, & d. 3. q. 2. inquit principia aliarum ſcientiarum eſſe per ſe nota ex conceptu con